

Idioten Johannes Sløk

Idehistorie

Johannes Sløk. Navnet og personligheden har gennem tiden tiltrukket en del studerende til idéhistorie. Nu fire år efter hans død gør en række idéhistorikere status over hans forfatterskab i en ny antologi.

Paw Hedegaard Amdisen, Lars Gorzelak Pedersen og Morten Riis (red.): Et menneske lades ikke i ro – facetter af Johannes Sløks forfatterskab, Aarhus Universitetsforlag 2006, 183 sider, 198 kr.

af Hans Henrik Hjermitzlev

Ganske passende indledes den netop udkomne Sløk-antologi af afdelingens nuværende professor Hans-Jørgen Schanz, der var studerende under Sløk, og hvis bidrag består af personlige erindringer. Det er spændende læsning - ikke mindst for de, der, som undertegnede, ikke kan undsige sig en vis nyfgenhed hvad angår idéhistories historie og tidlige år især. Schanz beskriver mødet med den beundrede og virtuose Sløk, der var ligeså inspirerende, som han til tider var svær at omgås. Også den cæsur, der fulgte af studenteroprøret behandles kort. Det virkelige tab ved konflikten mellem Sløk og de marxistiske studerende, hvoriblandt Schanz kunne tælles, var, at professor Sløk mistede interessen for instituttet og senere forlod det for at vende tilbage til teologi.

Johannes Sløk var i sin egen selvbevidsthed en undtagelse, eller en idiot for at bruge den antikke græske betegnelse. Med udgangspunkt i Sløks selvbiografiske *Mig og Godot* (1986) giver Sune Liisberg os et lidt skævt, men givende blik på denne selverklærede undtagelse. Det teoretiske grundstof hentes fra Søren Kierkegaard og især fra Liisbergs favorit Jean-Paul Sartre og dennes store dobbeltværk om Gustave Flaubert, der netop har titlen *L'Idiot de la famille*. Sartres credo lyder i denne forbindelse: Man er det, man gør ved det, man er blevet gjort til. Værket er en mastodont af optegnelser, der aspirerer mod at udtrykke totaliteten af Flauberts liv. Men mennesket kan aldrig reduceres til det, det er blevet gjort til. Og Flaubert var for Sartre en anomali, hvis genialitet i emphatisk forstand var Flauberts. Ligesom Sløks undtagelse er netop Sløks.

Det er imidlertid snarere reglen end undtagelsen, at Sløk i sit idéhistoriske virke foretager visse analytiske greb, der er så vel bastante i deres udtryk og strukturer, at de tenderer deciderede fejllæsninger.

Hans læsning af renæssancen som et vold-somt brud med middelalderen overvurderer, ifølge Frank Beck Lassens artikel *Sløk og Renæssancen*,

[1]

periodens gennemgribende betydning. Denne genfødsel nedbryder hos Sløk den foregående orden, hvilket resulterer i "menneskets overtagelse af magten i en radikal frigørelse fra alle traditioner og autoriteter". Men i Sløks optik er dette brud for bastant og omkalfatrende. Han fejllæser således visse af periodens tænkere, der i høj grad bliver et prisme for Sløks eget projekt.

Også Sløks omfattende og populære kommentarer til Shakespeare lider af denne skavank, hvilket Hans Hauge påpeger i sit bidrag *Sløk, Shakespeare og længslen efter fællesskab*:

"Sløk læser Shakespeare, som om hans dramaer fremsagde påstande om verden eller anskueliggørelse af almene ideer" hedder det. Det giver selvfølgelig problemer; også i kommentarerne til Shakespeare læser Sløk udpræget binært. Der var et før. Nu er der et efter. Der var middelalder. Nu er der renæssance. Der var Gud. Nu er der menneske. Hauge påpeger, hvordan:

"Sløk tror, Shakespeare er en slags idéhistoriker, der diskuterer med andre", og således er han endnu en stemme i Sløks egen læsning; atter en overgangsfigur fra det gamle til det nye.

Disse fejllæsninger hænger muligvis sammen med Sløks idéhistoriske forudsætning, der var tydelig allerede i hans tidlige teologiske forfatterskab:

"Sløks perspektiv på teologien var allerede fra starten af idéhistorisk" som medredaktør Paw Hedegaard Amdisen skriver i sin artikel om Sløks forhold til idéhistorien. Denne var for ham et kald, hvilket han understregede allerede, da han i 1967 introducerede blandt andre Hans-Jørgen Schanz til studiet. Amdisen indkredser Sløks idéhistoriske metode: en "systematisk idéhistorie", der skal studere de universelle ideer og deres indbyrdes relationer. Sløk er derfor ifølge Amdisen "ikke bleg for at male med bred pensel og indlader sig meget gerne med fremstillinger, der eksempelvis portrætterer hele den europæiske civilisations idéhistorie som en vekselvirkning mellem tre almene ideer".

En sådan idéhistorisk praksis risikerer naturligvis at reducere en samtids iboende konfliktualitet til mere eller mindre monolitiske positioner. Det er da også Sløks svaghed, at hans projekt altid er meget tydeligt til stede. Men de sløkske fejllæsninger og reduktioner er måske mindre væsentlige, når man blot holder sig for øje, at de er der.

Tilbage står man nemlig med et forfatterskab, der er ganske læseværdigt, hvilket antologiens bredt favnende og interessante artikler vidner om. Nok tog idéhistories første professor fejl i mangt og meget, men han var og er stadig inspirerende. Som Schanz skriver i sit bidrag:

"Aldrig før eller siden har jeg oplevet en lærer, der var så inspirerende,

som kunne skabe overblik og klarhed og få tekster til at tale til og med en”.

Antologien er et vigtigt indblik i Johannes Sløks virke. Et fint overblik med gode kompetente indlæg, en liste over Sløks undervisning og et sent interview. Den er tillige ganske inspirerende læsning.